

каля 500 чалавек, гледачоў – каля 8000 чалавек [5]. “Наш Грунвальд” на сёння з’яўляецца буйнейным мерапрыемствам падобнага роду ў Беларусі, аднак ён не ставіць сваёй мэтай падмяніць фестываль у Польшчы, бо нават па часе яны разведзены на два тыдні.

Такім чынам, Грунвальдская бітва, якая ўжо даволі даўно з’яўляецца часткай гістарычнай памяці палякаў і літоўцаў, заняла сваё месца і ў памяці беларусаў, што стала вынікам усведамлення гістарычнай спадчыны ВКЛ. І хоць бітва не так шырока вядома сярод людзей старэйшага пакалення, за гады незалежнасці Рэспублікі Беларусь былі зроблены важныя крокі па яе папулярызачыі.

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Сагановіч, Г. Грунвальд у беларускай гісторыі. Спроба разбору палітычнага міфа. – Мінск: Медысонт, 2015. – 416 с.
2. Гагуа Р.Б. Грунвальд в источниках: «Хроника конфликта Владислава, короля Польши, с крестоносцами в год Христов 1410». – Пінск: ПолесГУ, 2009. – 208 с.
3. Тарасов, К. Погоня на Грунвальд: Историческая повесть. – М.: Воениздат, 1986. – 272 с.
4. Бохан, Ю. Ваяры Грунвальдскай бітвы / Ю. Бохан. – Мінск : Беларусь, 2010. – 218, [4] с.
5. Міжнародны рыцарскі фестываль "Наш Грунвальд". Афіцыйны сайт. – [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступа: <https://nashgrunwald.by>. Дата доступа: 15.03.2021.

УДК 008(476)

ФЕНОМЕН БЕЛАРУСКАЙ КУЛЬТУРЫ

В.А. Міхачова – 22 ім, 1 курс, ФПК

Навуковы кіраўнік: канд. гіст. навук, дацэнт Я.А. Грэбень

БДАТУ, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь

Самая важная падзея для беларускай нацыі – стварэнне нацыянальнай дзяржавы. Але наяўнасць незалежнай краіны недастаткова, без нацыянальнай самасвядомасці, маркерам якой выступае родная мова. Актуальнасць працы тлумачыцца слабым выкарыстаннем беларусамі роднай мовы ў штодзённым жыцці. Мэта – высветліць прычыну такой сітуацыі, для чаго неабходна: прасачыць змены ў становішчы беларускай мовы ў гады беларусізацыі; ахарактарызаваць яе ролю ў станаўленні суверэнітэту Беларусі; прааналізаваць дадзеныя перапісу насельніцтва як маркера стану беларускай мовы.

Беларусізацыя, якая праводзілася ў 1920-я гг. ў БССР, – палітыка па пашырэнню ролі беларускай мовы ў грамадска-палітычным і культурным жыцці. Таксама пад беларусізацыяй разумеецца развіццё беларускай

культуры і павелічэнне долі беларусаў на кіруючых пасадах. Упершыню аб неабходнасці прасоўвання беларускай мовы ў грамадскім і дзяржаўным жыцці было заяўлена на II Усебеларускім з'ездзе Саветаў 1920 г. ЦВК БССР загадаў Наркамату асветы выкладаць на “мове пераважнай большасці працоўнага насельніцтва Беларусі – беларускай” [2].

Пры выпрацоўцы моўнай палітыкі ўлічваліся асаблівасці гісторычнага развіцця Беларусі, працягласць перыядаў паланізатарскай і русіфікатарскай палітыкі, калі беларуская мова стагоддзямі выціскалася з грамадскага жыцця. Адраджэнне беларускай мовы было аб'ектыўнай неабходнасцю і атрымала ўвасабленне ў лозунгу: “Асноўнае пытанне беларусізацыі – пытанне аб беларускай мове!”. Беларусізацыя ўвязвалася з правядзеннем каранізацыі, якая разглядалася як “вылучэнне і ўсё большае ўцягненне ў кіруючую працу работнікаў мясцовых карэнных нацыянальнасцей” [1, с. 6].

У ліпені 1924 г. ЦВК БССР прыняў пастанову “Аб практычных мерапрыемствах па правядзенні нацыянальнай палітыкі”, якім было дадзена пачатак беларусізацыі. Была створана Камісія ЦВК па ажыццяўленню нацыянальнай палітыкі. Найважнейшым напрамкам яе дзейнасці стаў перавод на беларускую мову справаводства. Колькасць тых, хто валодаў беларускай мовай, сярод работнікаў рэспубліканскіх устаноў вырасла да 80 %, акруговых – да 70 %. У 1928/29 навучальным годзе колькасць беларускіх пачатковых школ вырасла да 94 %, сямігадовых – 75 %. Згодна Канстытуцыі БССР 1927 г. беларуская мова была абвешчаны асноўнай для дзяржаўных, прафесійных і грамадскіх устаноў і арганізацый. Пачалася беларусізацыя ў падраздзяленнях Беларускай ваеннай акругі [2; 4].

Такім чынам, рэвалюцыя 1917 г. дала магчымасць беларускаму народу стварыць сваю дзяржаўнасць, а беларуская мова стала шырока выкарыстоўвацца ў дзяржаўных і грамадскіх установах, суда- і справаводстве, адукацыі. Былі распрацаваны нормы беларускай літаратурнай мовы, стварана навукова-тэхнічная тэрміналогія. Аднак у гады савецкай улады яе развіццё праходзіла ў складаных і супярэчлівых умовах, што прывяло да нежадання многіх беларусаў выкарыстоўваць родную мову ў якасці сродку зносін. Традыцыйна захавальнікам роднай мовы выступала сялянства. Калектывізацыя вёскі прывяла да разбурэння народных традыцый, адарванасці селяніна ад зямлі, масавай міграцыі моладзі ў рускамоўныя гарады. Сталінскі таталітарны рэжым спрыяў выцісненню беларускай мовы з дзяржаўнай і грамадскай сфер і знішчаў носьбітаў нацыянальнай свядомасці [2]. Хуткі пераход беларусаў на рускую мову таксама быў звязаны з генетычным сваяцтвам рускай і беларускай моў.

Далей істотныя змены адбываліся ўжо на сучасным этапе, які звязаны з утварэннем суверэннай Рэспублікі Беларусь [2]. Важным крокам на шляху да суверэнітэту было прыняцце Дэкларацыя аб дзяржаўным суверэнітэце 27.07.1990 г. Дзяржаўны суверэнітэт сцвярджаўся ў імя вышэйшай мэты – свабоднага развіцця і дабрабыту, годнага жыцця грамадзян Рэспублікі на аснове забеспячэння права асобы ў адпаведнасці з Канстытуцыяй [4, арт. 1]. З 1990 г. і па 14 мая 1995 г. беларуская мова была адзінай дзяржаўнай. У 1994/1995 навучальным годзе па-беларуску вучылася 40,6 % школьнікаў [5]. 14.05.1995 г. быў праведзены рэферэндум, у выніку якога руская мова атрымала статус дзяржаўнай. На практыцы выкладанне ў школах і ВНУ, выданне законаў, праца СМІ сталі ажыццяўляцца па-руску. Білінгвізм прывёў да таго, што ў грамадстве склаўся прынцып: “Беларуская мова – мова вёскі!” Людзі, якія прыязджаюць з вёскі ў горад, хутка пераходзяць на зносіны на рускай. Сельскіх жыхароў становіцца ўсё менш, а з імі сыходзяць у нябыт і культурныя асаблівасці беларусаў. Выкладанне ў большасці школ і ВНУ вядзецца па-руску; большасць школ з беларускай мовай навучання размешчаны ў сельскай мясцовасці. У выніку многія кажуць: “Не вучу мову, таму што не бачу перспектывы, уся вышэйшая адукацыя будзе па-руску!”, “Мяне не зразумеюць, таму што ўсе сябры размаўляюць па-руску!”. Па выніках перапісу 2019 г. 61,2 % беларусаў пазначылі беларускую мову як родную, аднак дома большасць размаўляе на рускай. Беларуская мова пераважае сярод сельскіх жыхароў [3; 6].

На жаль, для беларусаў, якія звыкліся жыць у білінгвістычнай прасторы, пытанне захавання нацыянальнай мовы пакуль не з’яўляецца прыярытэтным. Назіраецца тэндэнцыя, калі паняцце “роднай мовы” ураўноўваецца з рэальнай мовай паўсядзённых зносін, а не з мовай тытульнай нацыі. Беларуская мова перастае быць актуальнай; беларусы з дзяцінства выкарыстоўваюць рускую мову ў якасці асноўнага сродку зносін, яе ж паказваюць у якасці роднай пад час перапісаў насельніцтва.

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Беларусізацыя. 1920-я гады: Дакументы і матэрыялы. / Пад агул. рэд. Р.П. Платонава і У.К. Коршука. – Мн.: БДУ, 2001. – 270 с.
2. Беларусізацыя // <https://ru.wikipedia>.
3. Белстат: для 61,2 % беларусов родной язык – белорусский // <https://www.belta.by/society/view/belstat-dlja-612-belorusov-rodnoj-jazyk-beloruskij-406281-2020/>.
4. Конституция Республики Беларусь 1994 года (с изменениями и дополнениями, принятыми на республиканских референдумах 24 ноября 1996 г. и 17 октября 2004 г.). – Минск : Амалфея, 2013. – 48 с.
5. Как белорусский язык стал государственным // <https://news.tut.by/culture/669676.html>.